

Kuinka voimme vahvistaa sijaishuollossa asuvan lapsen sivistyksellisiä oikeuksia?

Miten lapsen koulunkäynnin sujuminen sijoituksen aikana varmistetaan lastensuojelun ja koulun yhteistyöllä?

Erityisasiantuntijat Aila Puustinen-Korhonen ja Mari Sjöström, Suomen Kuntaliitto

Perustuslaissa säädetyt sivistykselliset oikeudet ja oikeus sosiaaliturvaan koskevat myös sijaishuollossa asuvia lapsia

16 § Sivistykselliset oikeudet

Jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla.

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

19 § 1 ja 3 mom. Oikeus sosiaaliturvaan

Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

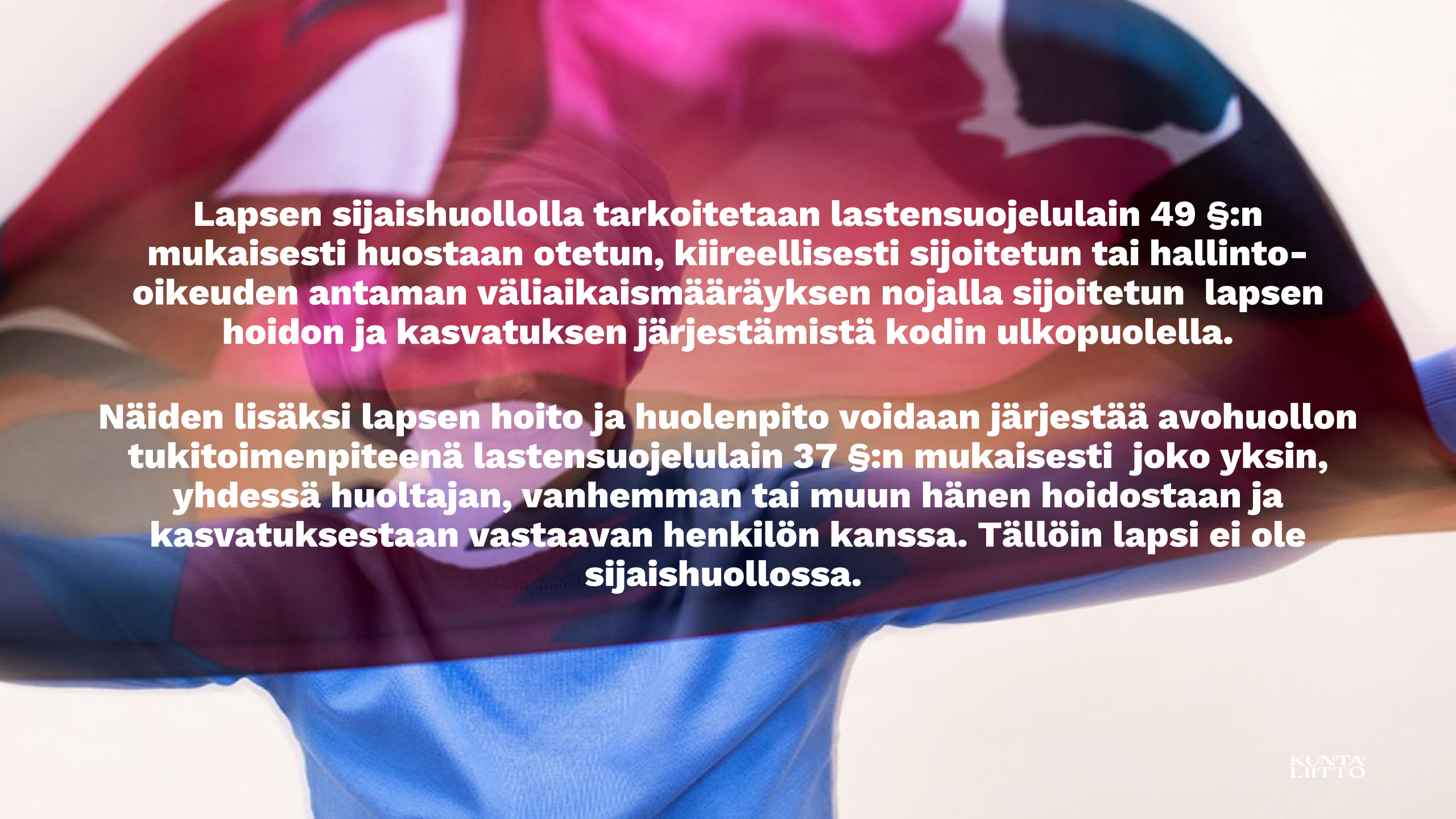
Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Perustuslain lisäksi lastensuojelulain 52 a §:ään (12.4.2019/542) on kirjattu sivistyksellisistä oikeuksista sijaishuollon aikana seuraavasti (tullut voimaan 1.1.2020):

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen sijaishuollon aikana siten kuin niistä säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja perusopetuslaissa (628/1998). Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa tai muu lapsen opetus järjestetään sijaishuollon aikana.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana.

Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa.

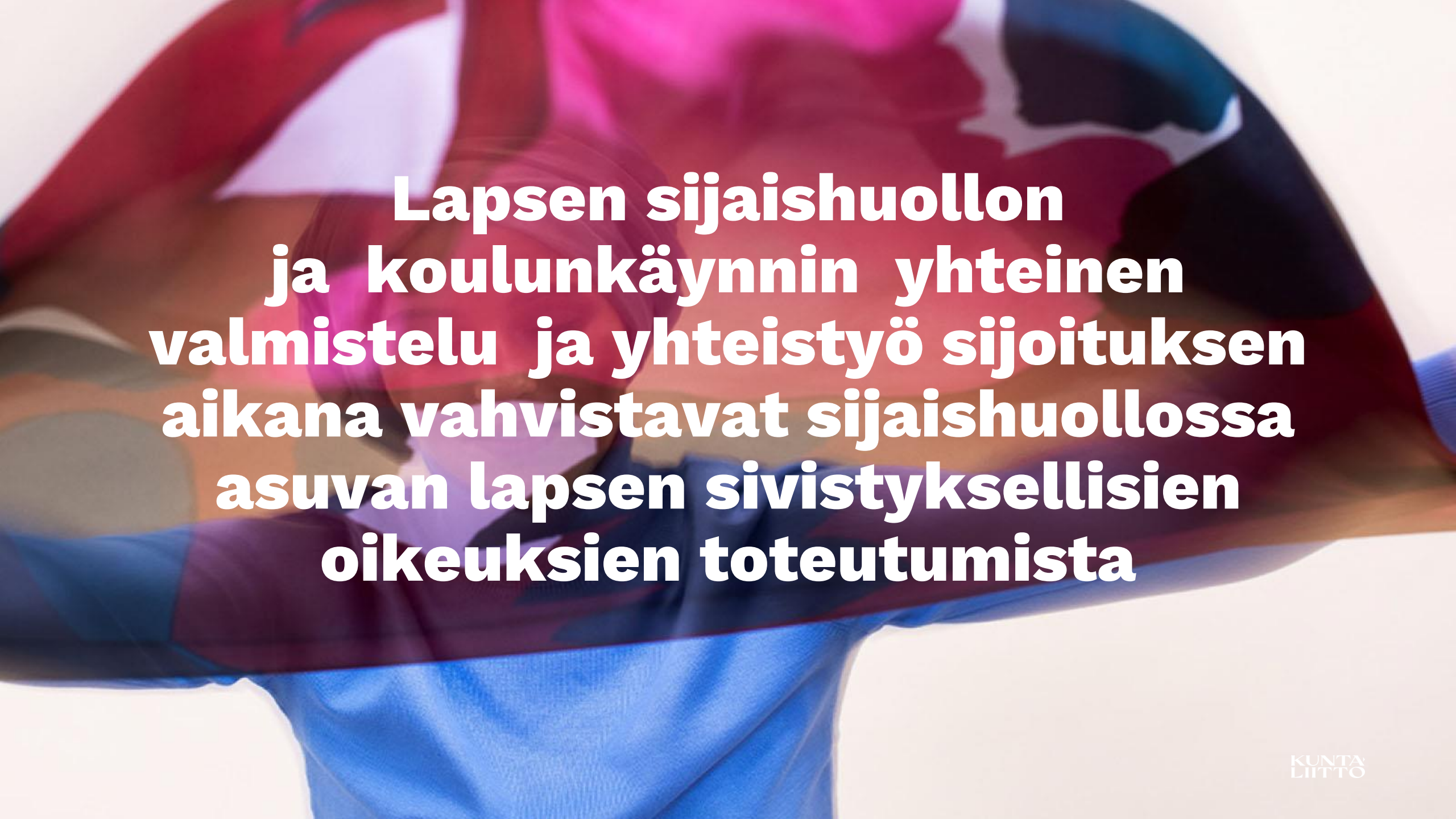
Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan lastensuojelulain 49 §:n mukaisesti huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallinto-oikeuden antaman väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Näiden lisäksi lapsen hoito ja huolenpito voidaan järjestää avohuollon tukitoimenpiteenä lastensuojelulain 37 §:n mukaisesti joko yksin, yhdessä huoltajan, vanhemman tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Tällöin lapsi ei ole sijaishuollossa.

Vuoden aikana eri sijoituspäätöksillä sijoituspaikoissa asuvat lapset viimeisen sijoitusperusteen mukaan, vuoden viimeisinä päivinä 2018 ja 2019

Valtakunnallisessa tilastoinnissa käytetään käsitettä kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi kaikista lapsista, jotka ovat asuneet perhehoidossa, ammatillisessa perhekodissa, lastensuojelulaitoksessa tai muussa sijoituspaikassa lastensuojelulain mukaisella päätöksellä.

Koko maa	2018	2019
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan (THL)	12801	13283
Kaikki kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat (THL)	15971	16277
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana ammatillinen perhekoti (THL)	1659	1460
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana laitos (THL)	6271	6639
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana perhe (THL) Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana muu (THL)	7064	7333
	977	845
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2020		

**Lapsen sijaishuollon
ja koulunkäynnin yhteinen
valmistelu ja yhteistyö sijoituksen
aikana vahvistavat sijaishuollossa
asuvan lapsen sivistyksellisten
oikeuksien toteutumista**

Sijoituspaikoissa asuvien peruskouluikäisten lasten koulunkäynnin tukemiseen on suuri tarve

Suomi lasten kasvuympäristönä-tutkimus (THL/2018) kertoo vuonna 1997 syntyneiden osalta että:

- Peruskoulun päättötodistuksessa alle 7 keskiarvon lukuaineissa sai 44-66 % kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista, kun muista lapsista alle 7 keskiarvo oli 26 % lapsista.
- Heikoimpia lukuaineiden keskiarvot olivat ”teini-iässä” sijoitetuilla nuorilla sijoituksen kestosta riippumatta.
- Koulunkäynnin vaikeudet yhdessä muiden ongelmien kanssa voivat johtaa myös sijaishuollon tarpeeseen.

- Tehdyssä erillistutkimuksessa peräti 66 %:lla huostaan otetuista lapsista oli vaikeuksia koulunkäyntiin ja opetukseen liittyen, ja 47 %:lla vaikeuksia oli paljon.
- **Kouluterveyskyselyn mukaan** esim. Ahdistuneisuus, koulustressi ja –uupumus, oppimisvaikeudet ja kiusaamis- ja väkivaltaongelmat ovat sijoitettujen lasten keskuudessa huomattavasti yleisempiä muihin lapsiin verrattuna.

Sijaishuollossa asuvista lapsista vain alle puolet suorittaa joko ylioppilastutkinnon tai ammattikoulun, ilmenee vuonna 2018 julkistetusta tutkimuksesta, jossa tutkijat Suomesta, Ruotsista ja Tanskasta tarkastelivat kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kouluttautumista.

Tutkimuksessa:

Antti Kääriälä, Marie Berlin, Mette Lausten, Heikki Hiilamo, Tiina Ristikari, Early school leaving by children in care: A comparative study of three Nordic countries, Children and Youth Services Review. ISSN 0190-7409.

Lastensuojelulaki ja perusopetuslaki luovat puitteet lastensuojelun ja koulun yhteistyölle

Sosiaalitoimessa ja opetustoimessa on tunnettava
keskeinen lainsäädäntö ja osattava soveltaa niitä
yhteistyössä

Lastensuojelulaki ja perusopetuslaki luovat pohjan yhteiselle prosessille lapsen parhaaksi

Lastensuojelulaki

- Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta 16 §
- Sijoituskunnan järjestämisvastuu 16 b §
- Asiakassuunnitelma 30 §
- Sijoitus avohuollon tukitoimena 37 §
- Lapsen kiireellinen sijoitus 38 §
- Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen 40 §
- Huostaanotetun lapsen huolto 45 §
- Sijaishuoltopaikan valinta 50 §
- Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana 52 a §
- Yhteistyö sijaishuollon aikana 52 §

Perusopetuslaki

- Kunnan velvollisuus järjestää perusopetusta (4 §)
- Oppilaan koulupaikan määräytyminen ja koulutuspaikka (6 §, 28.1 §)
- Oppilaan oikeus pyrkiä muuhun kuin osoitettuun koulupaikkaan (28.2 §)
- Oppilaan opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut (31 §)
- Oppilaan koulumatkat (32 §)
- Oppilaan koulunkäynnin tuki (16 § - 17 §)

Lapsen sijaishuollon valmistelu käynnistyy

Lapsen kotikunnan sosiaalitoimi

Huostaanoton edellytysten täyttyessä (LSL 40 §), lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista ryhdytään valmistelemaan lapsen kotikunnan sosiaalitoimessa yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajiensa/vanhempiensa kanssa ja lapsen kanssa hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ryhtyy etsimään lapsen tarpeisiin parhaiten vastaavaa sijoituspaikkaa.

Sijoitus voi tapahtua sijaisperheeseen, ammatilliseen perhekotiin tai laitokseen riippuen lapsen tarpeista.

Lapsen koulupaikka

Osana lapsen sijoitustarpeen selvitystä valmisteleva sosiaalityöntekijä pyytää **välttämättömiä tietoja** lapsen senhetkiseltä opetuksen järjestäjältä. Tietopyynnössä yksilöidään lapsikohtaisesti, mitä tietoja oppilaan koulunkäynnistä halutaan, esim. vahvuudet koulussa, mahdolliset poissaolot, koulussa järjestetty tuki lapsen oppimisen ja koulunkäynnin sujumiseksi.

(Asiakaslaki 17-19 §§)

Lapsen terveydentilalla on merkitystä sijaishuollon ja koulunkäynnin järjestämisen ja lapsen tarvitsemien palvelujen kannalta. Terveydentila on selvitettävä sijoitusta valmisteltaessa

Terveydentilan selvittäminen mahdollistuu kouluterveydenhuollossa terveydenhuoltolain nojalla tai muulla lapsen tarpeisiin paremmin vastaavalla tavalla

Lastensuojelulaki edellyttää terveydentilan tutkimista viimeistään sijaishuoltoon sijoitettaessa

- **28 §: (30.12.2010/1380) Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen**

”Hallinto-oikeus voi 13 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun viranhaltijan hakemuksesta antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos tutkimus on lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi välttämätön, mutta huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Ennen hakemuksen tekemistä on selvitettävä lapsen mielipide, ellei se lapsen ikä, kehitystaso tai muut olosuhteet huomioon ottaen ole mahdotonta.”

- **51 § (12.2.2010/88) Lapsen terveydentilan tutkiminen**

”Sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila on tutkittava, ellei terveydentilaa ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijaishuollon aikana.”

Lapsen terveydentila on saatettu tutkia aikaisemmin esimerkiksi, jos lapsi on ollut tutkimuksissa tai hoidossa sairaalassa ennen sijaishuoltoon sijoittamista.

Terveydentilan tutkiminen on tärkeää, jotta esimerkiksi lasten tarvitsemien vammaispalvelujen, vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen tai kuntoutuspsykoterapian tarpeeseen pystytään sijaishuollon aikana vastaamaan.”

Kouluterveydenhuolto on luonteva paikka tutkia lapsen terveydentilaa sijoituksen valmistelun yhteydessä

Terveydenhuoltolain 16 §:n mukaan kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

- ...5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä **tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen;**
- 6) **oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.**

Em. Säännökseen liittyy valtioneuvoston asetus koskien erikoistutkimuksia:

Asetuksen 11 § Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa

- Kunnan on järjestettävä oppilaan tarpeen mukaisesti tämän terveydentilan toteamista varten seuraavat erikoistutkimukset:
- 1) asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä muut tarvittavat tutkimukset;
- 2) lasten- tai nuorisopsykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi; ja
- 3) psykologin tekemä tutkimus.

Lapsen sijoitusta valmistelevan sosiaalityöntekijän on varmistettava, että em. tutkimukset tehdään osana lapsen sijoituksen valmistelua, mikäli niitä ei ole siihen mennessä tehty

Tietojensiirrosta on olemassa säännökset ja ne täytyy tuntea ja osata soveltaa käytännössä

Tietojenvaihdolla on tärkeä rooli, jotta lapsen kannalta paras
kouluratkaisu löytyy

Sijoituksen valmisteluvaiheessa sosiaalihuollon asiakaslaki velvoittaa koulutuksen järjestäjää luovuttamaan tietoja sosiaalihuollon viranomaiselle

Velvollisuus antaa sosiaalihuollon viranomaiselle salassa pidettäviä tietoja

- Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, **koulutuksen järjestäjä**, sosiaalipalvelun tuottaja, terveyden- ja sairaudenhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö sekä terveydenhuollon ammattihenkilö ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. (Asiakaslaki 20 §)

Sijoituksen valmisteluvaiheessa sosiaalihuollon asiakaslaki antaa mahdollisuuden antaa tietoja, jotka ovat välttämättömiä koulutuksen kannalta

- HE 237/2018 yksityiskohtaiset perustelut 52 a §: ”Lisäksi laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 17 § antaa mahdollisuuden sosiaalihuollon järjestäjälle tai toteuttajalle antaa asiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä **tietoja, jotka ovat välttämättömiä koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, järjestämiseksi tai toteuttamiseksi**. Tietojen luovutuksen on oltava lapsen edun mukaista, sille on oltava oppilaan opetuksen järjestämiselle välttämätön peruste ja se koskee vain opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja.” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista [asiakaslaki] (812/2000) 17 §.

Sijoituksen toteuduttua tiedonsiirrosta kuntien välillä säädellään myös lastensuojelulaissa

- **Lastensuojelulaki 78 § Kuntaan sijoitettujen lasten rekisteri**
 - Lastensuojelulain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa lapsi on sijoitettu jonkin muun kuin sijoituksen tehneen kunnan alueelle, **sijoittajakunnan tulee ilmoittaa tarvittavien lapsen palvelujen ja tukitoimien järjestämiseksi sekä sijaishuoltopaikan valvonnan toteuttamiseksi** lapsen sijoituksesta ja sen päättymisestä sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka on pidettävä rekisteriä alueelleen sijoitetuista lapsista.
 - HE 252/2006 vp: ” Sen tarkoituksena on edesauttaa lapsen tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien järjestämistä sijoituskunnassa ja varmistaa myös valvonnan toteuttamisessa tarvittavien tietojen saaminen.”

HUOM: Jokaisella lastensuojelua järjestävällä kunnalla ja kuntayhtymällä tulee olla ajantasainen kunnan ja kuntayhtymän alueelle sijoitettujen lasten rekisteri!

Perusopetuslaissa säädetään tietojen toimittamisesta ja saamisesta opetuksen järjestäjien välillä

- **Perusopetuslaki 40 §**

- Perusopetuslaki 40.4 §: Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, **aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava** oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. **Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.**

Pykälä velvoittaa oppilaan aiemman opetuksen järjestäjän luovuttamaan oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle oppilaan opetuksen järjestäjälle. Välttämättömän tiedon arviointi edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa.

Lisäksi pykälä antaa oppilaan uudelle opetuksen järjestäjälle oikeuden pyytää välttämättömät tiedot oppilaan aiemmalta opetuksen järjestäjältä.

Perusopetuslaissa säädetään opetuksen järjestäjän oikeudesta saada tietoa sosiaali- ja terveydenhuolloilta

- **Perusopetuslaki 41.4 §:** Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan **opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot** sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.
 - HE 237/2018 yksityiskohtaiset perustelut 52 a §: ”Säännös ei oikeuta opetuksen järjestäjää saamaan yleisesti tietoja kouluun tulevista oppilaista, vaan välttämättömyys on aina pystyttävä perustelemaan yksilöllisesti”

Kuka saa edustaa lasta kouluasioissa?

Sillä, onko lapsi sijaishuollossa vai avohuollon tukitoimisijoituksessa, on merkitystä asian pohdinnassa ja sosiaalihuollon toimivallan osalta. Yhteistoimintaan vanhempien ja huoltajien kanssa lasta koskevissa asioissa on pyrittävä.

Huostaanotetun lapsen huollosta on säädetty lastensuojelulain 45 §:ssä

- "Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta."
- Lastensuojelulaissa on myös säädetty, että yllä tarkoitetuissa tilanteissa on pyrittävä yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa ja ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.
- Yllä mainitut asiat tarkoittavat käytännössä sitä, että vanhempia ja huoltajia ei voida sivuuttaa huostaan otetun lapsen asioiden hoidossa ellei lapsen edun ensisijaisuus sitä vaadi.
- Jos lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, sosiaalihuollon toimielimellä ei ole laisinkaan lastensuojelulain 45 §:ssä määriteltyä toimivaltaa, vaan kaikista asioista on sovittava lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa sekä lapsen kanssa. Avohuollon tukitoimet ovat aina suostumusperustaisia eikä lapsi ole tuolloin lastensuojelulain tarkoittamassa sijaishuollossa.
- Sijoituspaikan rooli ja tehtävät päivittäisten kouluasioiden hoidossa on sovittava asiakassuunnitelmaneeuvottelussa ja koululla on oltava tieto siitä, kehen ollaan yhteydessä eri asioissa ja kuka on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

**Lapsen tarpeisiin parhaiten vastaava
sijoituspaikka valitaan.**

**Lapsen sijoituspaikkakunta on myös lapsen
asuinkunta, joka osoittaa oppilaalle
koulupaikan.**

Sijoituspaikkoihin tutustuminen ja paikan valinta

Sosiaalitoimi

- Eri sijoituspaikkoja kartoitetaan, mahdollisiin paikkoihin käydään tutustumassa lapsen ja vanhempien kanssa, keskustellaan koulunkäynnistä ja siihen liittyvistä asioista.
- Sopivan sijoituspaikan etsiminen ja sijoituksen valmistelu kestävät muutamia kuukausia, joten yhteiselle valmistelulle lapsen tulevan koulupaikan kanssa on riittävästi aikaa.
- Kun lapsen tarpeisiin parhaiten vastaava sijoituspaikka löytyy, aloitetaan lapsen valmistelu sijoituksen ja lapsen koulunkäynnin alkamiseen.
- Sijoituspäätös tehdään joko lastensuojelulain 37 §:n nojalla (avohuollon tukitoimi) määräaikaaisesti tai 40 §:n mukaan (sijoitus huostassa olevana) toistaiseksi voimassaolevana.
- Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä tulevan opetustoimen, lapsen huoltajien/vanhempien ja sijoituspaikan kanssa koulunkäynnin järjestämiseksi ja yhteistyön käytännöistä sopimiseksi.

Sijoituskunnan koulutoimi

- Sijoitusta valmisteltaessa voidaan tiedustella ennakkoon tulevan sijoituskunnan opetuksen järjestämisestä vastaavalta toimialalta kuinka oppilaan koulupaikka määräytyy (lähikoulu). Tiedustelu ei edellytä henkilötietojen luovuttamista eikä anna siihen oikeutta.

Kunnan velvollisuus järjestää perusopetusta koskee myös kunnan alueella sijoituspaikassa asuvia oppilaita

- Kunta on velvollinen järjestämään sen **alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta** (Perusopetuslaki 4 § 1 mom.)
- Kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten (Pol 4 § 4 mom.)

Oppilaan koulupaikan määräytyminen

- Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että **oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä** (Pol 6 § 1 mom.)
- **Kunta osoittaa oppivelvolliselle lähikoulun tai muun soveltuvan paikan**, jossa annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen järjestämään opetusta (Pol 6 § 2 mom.)

Lapsen sijoittamisella on vaikutuksia lapsen lähikoulun osoittamiseen ja koulupaikan määräytymiseen. Lapsen asuinpaikan perusteella opetuksen järjestäjä osoittaa ns. lähikoulun jokaiselle kunnassa asuvalle oppivelvollisuusikäiselle oppilaalle. Kunta päättää koulupaikan määräytymisen perusteista yhdenvertaisin periaattein.

Oppilaan koulunkäyntioikeus

- Perusopetuksessa oppilaalla on oikeus käydä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulua (Pol 28 § 1 mom.), ns. hänelle osoitettua lähikoulua
- Oppilaaksi ottamista koskevaan päätökseen saa vaatia hallintolain mukaista oikaisua aluehallintovirastolta (42 §)
- Oppilaalla on oikeus perusopetuslain 32 §:ssä säädettyyn koulumatkaetuun asuinkunnan osoittamaan lähikouluun.

Lisäksi...

- Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (Pol 30 §).

**Jos oppilas pyrkii ja
otetaan muuhun kuin
kunnan osoittamaan
lähikouluun**

Oppivelvollisen oikeus pyrkiä muuhun kuin asuinkunnan osoittamaan kouluun

- Oppivelvollinen voi pyrkiä oppilaaksi myös muuhun kuin asuinkunnan hänelle osoittamaan, perusopetuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun (Pol 28 § 2 mom.)
 - Myös sijoitettu lapsi on oppivelvollinen, jolla on vastaava oikeus.
- Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämipaikkaan, **oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista** (Pol 32.3 §)
 - Jos näin toimitaan sijoitetun lapsen kohdalla perustellusta syystä, jonka tulee olla lapsen edun mukainen, ei esimerkiksi pelkästään sijoituspaikan tarpeista lähtevä (esim. pelkästään perhehoitajan päivätyöstä tms. johtuva syy), lapsen sijoittaneen kunnan lastensuojelu vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Oppivelvollisen oikeus pyrkiä muuhun kuin asuinkunnan osoittamaan kouluun

- Oppilaita otettaessa hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita (Pol 28.2 §)
- Kunta voi päättää, että sen järjestämään opetukseen otetaan ensisijaisesti kunnassa asuvia lapsia (Pol 28.2 §)
- Oppilaaksi ottamista koskeva päätös - saa vaatia hallintolain mukaista oikaisua aluehallintovirastolta (Pol 42 §)

- Lastensuojelussa voidaan katsoa hyvänä ratkaisuna, että lapsi saa jatkaa samassa koulussa kuin ennen sijoituspäätöstä. Tässä tilanteessa voidaan selvittää etukäteen mitkä asuinkunnan käytänteet ovat ns. toissijaisen oppilaaksi otton suhteen. Tämä ei edellytä henkilötietojen luovuttamista eikä se anna siihen oikeutta.
- On myös huomioitava, että kunta voi oppilaaksiottopäätöksessä asettaa ehdoksi, että huoltaja vastaa kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Oppilas - opiskelijahuollosta

A hand wearing a blue sweater sleeve holds a white rectangular sign. The sign is tilted and contains text in Finnish. The background is a solid light orange color.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain palvelut kuuluvat kaikille koulun oppilaille

- Yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilas- ja opiskelijahuollon tulee vastata myös sijoituspaikassa asuvan oppilaan tarpeisiin. Palvelu on vapaaehtoinen oppilaalle.**

Oppilas- ja opiskelijahuollon järjestäminen ja kustannukset

- Perusopetuksessa olevalla oppilaalla on oikeus saada oppilashuoltoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaisesti.
- Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelujen järjestämisestä opiskelijoille (OHL 9 §) oppilaan kotikunnasta riippumatta.
- Opiskeluhuollon rahoitus myönnetään osana kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2017) rahoitusta. Saman lain 41 a §:ssä säädetään myös oikeudesta laskuttaa vieraskuntalaisen opiskelijan kotikuntaa opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestämisestä. Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluista järjestämisvastuussa oleva kunta voi laskuttaa opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen käyttämisestä aiheutuneet henkilöstökustannukset opiskelijan kotikunnalta.

Sijoituksen aikainen yhteistyö lapsen parhaaksi

Lapsen vanhemmat/huoltajat, lapsi itse, sijoituspaikka,
koulu ja sosiaalityö tekevät yhteistyötä

Yhteistyö sijoituksen aikana

Lapsen sijoittaneen kunnan (sijoittajakunnan) sosiaalitoimi

- Lapsen tuen tarve myös oppimisessa ja koulun käynnissä voi sijoituksen aikana muuttua.
- Lapsella on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, joka tekee koko sijoituksen ajan yhteistyötä sijoituspaikan, koulun ja lapsen perheen kanssa, tapaa lasta säännöllisesti, pitää asiakassuunnitelmanneuvotteluja, valvoo sijoituspaikan toimintaa ja huolehtii siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja palvelut sijoituksen aikana myös koulunkäyntiin liittyen.
- Tuentarpeen muututtua palvelujen järjestämisestä lapselle sovitaan asiakasneuvottelussa ja sovitut asiat kirjataan lapsen asiakassuunnitelmaan.

Lapsen sijoituskunnan koulutoimi

- Opetuksen järjestäjä arvio oppilaan tuen tarpeen perusopetuslain perusteella ja ehdottaa tarvittaessa koulun järjestämää tukea koulunkäyntiin ja oppimiseen.

Asiakassuunnitelman laatiminen on tärkeä osa yhteistyötä ja palvelujen järjestämistä

Lastensuojelulaki 30 §

”Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa”

Huostaan otetun lapsen asiakassuunnitelman sisällöstä on tarkemmin säädetty lastensuojelulaissa

Huostaan otetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan (LSL 30 §)

Sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille sekä se, **miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus ja muu lapsen opetus järjestetään.** Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, **miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta hänen vanhempinsa** ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan hänen etunsa mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Koulun rooli asiakassuunnitelman neuvottelussa

- Lapsen koulun edustaja, esimerkiksi opettaja tai rehtori, tarvittaessa myös kuraattori tai psykologi voi osallistua asiakassuunnitelman neuvotteluun siltä osin, kun neuvottelussa arvioidaan koulunkäyntiä ja suunnitellaan jatkotukea koulunkäynnin ja oppimisen tukemiseksi. Myös vanhemmat/huoltajat ja lapsi itse osallistuvat asiakassuunnitelman neuvotteluun, mikäli ei ole erityistä estettä.

Sijaishuollossa asuvien lasten elämässä tulee olla jatkuvuutta

Yhteistyö sijaishuollon aikana LSL 52 §:

- ”Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi.”
- Yhteistyötä ovat esimerkiksi yhteiset neuvottelut ja keskustelut pohdintoineen lapsen asioissa, suunnitelmien ja päätösten tiedoksiänto, lapsen ja vanhempien ja huoltajien yhteydenpito ja lapselle läheisten henkilöiden tapaamisten suunnittelu ja niiden järjestäminen lasta ja perhettä kuullen.

Muuta huomioitavaa

Kustannusvastuut ja lapsen elämän jatkuvuuden
turvaaminen

Kustannusten korvaaminen esi- ja perusopetuksessa

Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen perusopetus säädetään perusopetuslaissa ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain [\(1704/2009\) 41 §:ssä](#) (LSL 16 b)

-> Kunta, joka on lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sijoitetun esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle opetuksen järjestäjälle oppilaan esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen (Laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 41 §).

Lastensuojelulaissa ja perusopetuslaissa on erilaisia käsitteitä käytössä. Perusopetuslaissa on käytössä **asuinkunnan järjestämismvastuu** ja peruspalveluiden valtiosuudesta annetussa laissa **kotikunnan kustannusvastuu**. Lastensuojelulaissa **lapsen sijoittanut kunta on sijoittajakunta** ja kunta, johon lapsi on sijoitettu, on **sijoituskunta ja lapsen asuinkunta**. Lapsen kotikunta ei sijaishuollon aikana muutu. Lapsen **sijaishuollon kustannuksista vastaa se kunta, jossa sijaishuollon tarve on syntynyt**.

Tiedätkö sinä, mitkä ovat yhteistyökäytännöt kunnassasi lastensuojelun ja koulutoimen välillä?

Onko kunnassasi sovittu, kuinka sijaishuollossa asuvien lasten asioissa toimitaan koulunkäynnin osalta?

Kuinka kunnassasi koulunkäynnin sujuvuus otetaan huomioon sijoitusprosessissa?

KUNTA LIITTO